

Organizacija in delo The National Film and Television Archive

VLADIMIR SUNČIČ

The National Film and Television Archive (NFTVA) je bil ustanovljen leta 1935 z namenom, da prevzema, varuje, hrani in omogoča dostopnost filmskega gradiva kot kulturne dediščine. V letu 1938 je bil eden izmed štirih filmskih arhivov, ki so ustanovili Federation Internationale des Archives du Film (FIAP). Arhiv hrani približno 200.000 naslovov filmov od leta 1895 do današnjih dni. Zbirka vsebuje igrane, kratke, dokumentarne, animirane in amaterske filme, filmska poročila, televizijske programe in video trakove. Naloge, določene z zakonom (Royal Charter), so prevzemanje, valorizacija, varovanje, hramba, popisovanje in dostopnost nacionalne zbirke filmov in televizijskih programov vseh vrst, ki imajo vrednost kot umetniška dela in so istočasno primeri iz zgodovine filma in televizije. Zbirka je zgodovinski vir za preučevanje vsakdanjega življenja in obnašanja.

Glede na štiri osnovne dejavnosti, ki jih opravlja, je Arhiv razdeljen na naslednje sekcije in oddelke:

I. Sekcija za prevzem filmov

Sekcija se sestoji iz treh oddelkov:

- prevzem igranih filmov
- prevzem dokumentarnih filmov
- prevzem gradiva televizije

1. Oddelek za prevzem igranih filmov

Osnovne naloge oddelka so valorizacija, prevzem in varovanje igranih filmov. Zraven igranih prevzemajo še filme, posnete na video trakovih, animirane filme, kratke izvlečke iz filmov, ki so prikazani kot reklama za film (trailer), televizijske filme in oddaje o filmu. Prioriteto pri prevzemu imajo britanski filmi in filmi britanske produkcije.

Vodja oddelka in njegov pomočnik prevzete filme identificirata s kulturnega in tehničnega vidika. Izdelata filmografsko in tehnično dokumentacijo za vsak film posebej. Zraven filmov pošljeta celotno dokumentacijo o posameznem filmu in, če je potrebno, določita bodoči status filma. Glede prevzema filmov navezujeta stike z distributorji, producerskimi podjetji, individualnimi producenti, režiserji, privatnimi zbiralci in arhivi, člani FIAP.

Vsako leto se zbirka poveča za približno 10.000 naslovov. Pri svojem delu si pri identifikaciji filmov pomagajo z zunanji sodelavci. Ena najpomembnejših nalog je identifikacija filmov, ki se že nahajajo v Arhivu in so nepopolni.

Zato je zelo pomembno, da prevzemajo kvalitetnejše filme od tistih, ki se že nahajajo v Arhivu.

Ker imajo odlične odnose z različni producenti po svetu, je zelo pomembno, da jim Arhiv zagotavlja, da filmi, ki jih je prevzel in jih hrani, ne bodo pod nobenim pogojem nenadzorovano zapustili Arhiva.

2. Oddelek za prevzem dokumentarnih filmov

Osnovni nalogi oddelka sta valorizacija in prevzem dokumentarnih filmov in video trakov. Prevzemajo filmska poročila, dokumentarne in reklamne filme, video trakove in filme o izobraževanju, znanosti in iz industrije. Prevzemajo tudi filme raznih državnih uradov, ki jih ti posnamejo za svoje potrebe. Po zakonu bi moral prevzeti te filme Public Record Office. Ker nima primernih filmskih skladišč in opreme, jih predaja Arhivu. Zaradi relativno cenene opreme in računalniške tehnologije je vedno več video trakov.

Produkcija filmov in video trakov je razpršena, zato je o njej zelo malo podatkov. V British National Film and Video Catalogue je navedeno majhno število filmov in video trakov, posnetih vsako leto. Zato je zelo pomembno, da imajo delavci, zaposleni v tem oddelku dobre stike s producenti in posamezniki ter prostega depozita. Večina dokumentarnih filmov dobi Arhiv na podlagi pogajanj s producenti in posamezniki sta prostega depozita. Producenti imajo omejene finančne možnosti, tako da Arhiv prevzema predvsem kopije, ki so dostikrat slabe kvalitete. Arhiv prevzema samo del tekoče produkcije. Na osnovi valorizacije poskušajo prevzeti najbolj reprezentativni del produkcije. Veliko producentov in posameznikov je nosilcev avtorskih pravic. Ti se hojijo, da bodo njihovi filmi uporabljeni brez njihove vednosti.

3. Oddelek za prevzem gradiva televizije

Oddelek ima sedež v Londonu. Vanj spada tudi Video oddelk v Konservatorskem centru. Gradivo televizije prevzemajo direktno s presnemanjem televizijskih oddaj. Presnemavajo tako več kot 25% oddaj televizijskih postaj ITV in Channel 4. Valorizirajo jih vsak teden sproti in določijo, katere bodo presneli. Oddaje presnemavajo v Video oddelku Konservatorskega centra in sicer na I" (inčni) trak za arhivske potrebe in na VHS za študijske namene. Dovoljenje za presnemanje si je Arhiv pridobil s posebnim dogovorom z obema televizijskima postajama. Avtorske

pravice ima producent, ki da dovoljenje za uporabo gradiva.

Starejše televizijsko gradivo, posneto na 2" (inčni) trak, so televizijske postaje predale v varstvo Arhivu. Varovanje, kontrola in ponovna uporaba so točno določeni s pogodbo med producentom in Arhivom. Pri uporabi starejših trakov, posebno 2", imajo veliko problemov.

Veljavni zakon o avtorskih pravicah dovoljuje uporabo vseh oddaj BBC-ja po letu 1990 in to v študijske namene. Master trakovi so na Super VHS. Za uporabnike so na razpolago VHS trakovi.

II. Sekcija za popisovanje filmov in video trakov (Cataloging)

Naloga sekcije je popisovanje zbirke in nudenje pomoči uporabnikom. Pri posameznem gradivu priskočijo na pomoč pri popisovanju zunanji strokovnjaki. Uporabniku je s pomočjo popisa in indeksov omogočen lažji dostop do gradiva. Oni ne iščejo samo naslova filma, imen igralcev temveč želijo še druge dodatne informacije. Podatki o naslovu filma, filmskih igralcih, letu proizvodnje, vrsti filma, kratka vsebina in opombe se vnašajo v računalnik. Biti morajo čimbolj natančni, tako da uporabniku dostikrat ni potrebno pregledati filma na montažni mizi. Stvarni indeksi se izdelajo za zelo pomembno gradivo (najstarejši filmi, posebne zbirke itd.). Izdelujejo jih na podlagi gesel, ki jih uporabljajo v knjižnicah. Ko bodo to dopuščala finančna sredstva, bodo stvarni indeks, ki je še vedno na karticah, vneli v računalnik.

III. Sekcija za dostopnost filmskega in televizijskega gradiva

Razdeljena je na dva oddelka in službo.

1. Oddelek za dostopnost do darovanega gradiva (Donor access)
2. Oddelek produkcijske knjižnice (The Production Library)
3. Služba za ogled filmskega in televizijskega gradiva

Oddelka in služba so tisti, ki imaj opraviti z uporabniki. Osnova delovanja Arhiva je varstvo in hramba zaupanega gradiva.

1. Oddelek za dostopnost varovanega gradiva (Donor Access)

Osnovna naloga oddelka je, da uporabnikom priskrbi kopije gradiva za njihove potrebe. Kopije se ne smejo uporabljati za nadaljnjo produkcijo. Uporabnik mora predložiti potrdilo o nameni njihove uporabe. Gradivo mora biti na razpolago tistim, ki so ga darovali Arhivu. Ker število darovancev narašča, je zelo pomembno, da se v pogodbi med darovalecem in Arhivom točno določi način bodoče uporabe.

Drugi problem pri uporabi gradiva je ta, da

hranijo gradivo, ki ni bilo darovano, vendar obstajajo zanj avtorske pravice.

Hranijo še tretjo kategorijo gradiva, kjer ni določenih avtorskih pravic. O uporabi le-tega odloča Arhiv.

Gradivo se uporablja za kulturne in izobraževalne namene in projekcije. Veliko je tudi prošenj za uporabo gradiva iz drugih filmskih arhivov, članov FIAF, regionalnih arhivov, muzejev in univerz.

2. Oddelek projekcijske knjižnice (The Production Library)

Naloga oddelka je, da da filmskim in televizijskim producentom na razpolago gradivo, ki ga ti želijo vključiti v film ali televizijsko oddajo. Če ni na voljo kopij, si lahko uporabnik ogleda master kopijo, če s tem soglaša osebje konservatorskega centra. Uporabnik plača izdelavo kopije.

Ogled filmov nadzoruje tehnik. Deli filma, namenjeni kopiranju, so označeni in izmerjena je dolžina. Kopije si lahko ogleda uporabnik sam. Pri ogledu master kopije mora biti navzoč tehnik. Ko uporabnik izbere gradivo, sestavijo pogodbo med uporabnikom in Arhivom, v kateri se točno določi, v kakšne namene in kje bo gradivo uporabljeno. Uporabnik mora predložiti soglasje nosilec avtorskih pravic. Če avtorske pravice niso določene, vodja produkcijske knjižnice odloči, ali bo dal gradivo v uporabo. Uporabnik predloži pismo o namenu.

3. Služba za ogled filmskega in televizijskega gradiva

Naloga službe je, da omogoči dostopnost gradiva, ki ga brani Arhiv. Služba omogoča in organizira ogled gradiva (video trakove različnih formatov, kakor gradivo BBC-ja) študentom in raziskovalcem, in to na arhivskih osnovah. Te osnove so:

- identifikacija gradiva s pomočjo podatkov Konservatorskega centra
- koordinacija možnosti kopij z možnostjo ogleda (na Steenbeck mizah ali v kinodvorani)
- rezervacija gradiva v sodelovanju s Konzervatorskim centrom
- zagotovilo, da tehnik, ki skrbi za ogled gradiva, dobi pravo gradivo ob pravem času. Tehnik je odgovoren za nadzor in nudi pomoč uporabnikom.
- Služba skrbi za naročilo gradiva za ogled:
 - za predvajanje filmov v NFT, MOMI in drugih regionalnih kinodvoranah
 - za notranja predvajanja za delavce Arhiva, izobraževalne namene, udeležence Summer School in študente
 - za nekatere prireditve v Britaniji, pri katerih sodeluje ali tudi ne Arhiv, in so pomembne za Arhiv

- predvajanja v Muzeju mesta London
- predavanja v Imperial War Museum
- predvajanja za člane FIAF-a
- predvajanja, ki jih Arhiv organizira skupaj s British Council izven Britanije

Naloga službe je med drugim preverjanje kvalitete kopij, ki jih predvajajo. Opozarjajo Konservatorski center in sekcijo za prevzem gradiva, če je obstoječe gradivo z vidika varstva problematično. Služba raziskuje avtorske pravice za filme in gradivo televizije, ki jih hrani arhiv. Te podatke vodi ažurno in jih posreduje uporabnikom.

Ena najvažnejših nalog službe je posredovanje podatkov in pomoč uporabnikom. Sredstva, ki jih dobijo od uporabnikov za ogled filmov, pokrivajo izdelavo in vzdrževanje kopij. Študentje imajo za ogled filmov polovično ceno. Kopije filmov za ostale arhive, člane FIAF, so brezplačne.

IV. Oddelek za fotografije, plakate in scenografske predmete

1. Zbirka fotografij

Zbirka obsega črno-bele, barvne fotografije in diapozitive, ki ilustrirajo razvoj in zgodovino svetovnega filma in deloma tudi televizije. Hranijo okrog 7 milijonov fotografij različnih velikosti, od 35 mm do 25 cm x 25 cm, 10.000 nitratnih negativov, med katerimi so tudi fotografije na steklu različnih velikosti, od 35 mm do 30 cm x 35 cm, 70.000 varnostnih negativov zbirke TV Times, predvsem 35 mm, 226.315 tisoč delovnih negativov, izdelanih iz zbirke fotografij. Zbirka je dostopna na sedežu Arhiva in v Konservatorskem centru. Uporabniki fotografij so posamezniki, raziskovalci, publicisti, televizija in filmska podjetja. Če uporabnik želi fotografijo, ki je zbirka ne vsebuje, mu s pomočjo skeniranja izdelajo kvalitetno fotografijo iz filma.

Na sedežu Arhiva, kjer hranijo fotografije, ni so zagotovljeni najboljši pogoji za hrambo. Vlažnost in temperatura nista pod kontrolo, ker ni klimatskih naprav. Najpomembnejše fotografije so varnostno presnete in shranjene v klimatskih skladiščih v Konservatorskem centru. Tudi v Centru, kjer hranijo kopije fotografij, nimajo klimatskih skladišč zanje. Za hranjenje fotografij bodo zgradili novo skladišče. Nitratni negativni so shranjeni v Gaydonu.

Fotografije so popisane s pomočjo programa Summary of Information on Film in Television (SIFT). Popis obsega originalni naslov filma, vrsto fotografije, opombe in velikost. Ko bo v Konservatorskem centru končan popis negativov, bodo k popisu fotografij dodani podatki o stanju in varstvu.

2. Zbirka plakatov

Zbirka vsebuje okrog 15.000 originalnih plakatov od leta 1895 do danes v velikosti 76 cm x

101 cm. Plakati so fotografirani na 35 mm barvne diapozitive. Na vsakem diapozitivu je naslov filma. Diapozitivi se nahajajo na sedežu Arhiva, kjer so na razpolago uporabnikom. Dostop do originalov je omejen. Na prošnjo uporabnika izdelajo kopije diapozitivov, kakor tudi barvne kseroks kopije iz originalov. Plakati so popisani po naslovu filma. V tem času pripravljajo vnos popisov v računalnik. Od leta 1993 se vsi plakati popisujejo s pomočjo računalnika. Od leta 1987 hranijo plakate v posebnem skladišču pri temperaturi 13-15 °C in vlagi 55%, v Konservatorskem centru. Večino plakatov so Arhivu darovali različni darovalci. Novejše plakate kupujejo od National Screen Services ali na javnih dražbah. V večini primerov Arhiv prejme zvite plakate, zato jih ravnajo pod steklom v času od enega do dveh tednov. Poškodovane plakate hranijo posebej, dokler ne pridobijo sredstev za popravilo. Popravila opravljajo v delavnici Public Record Officea, ker Arhiv nima lastne delavnice.

3. Zbirka scenografskih predmetov in risb

Zbirka vsebuje scenografske predmete in risbe za scenografijo iz britanskih in tujih filmov ter kostume. Vsi predmeti in risbe so originalni. Skupno število scenografskih predmetov in risb, ki so jih začeli zbirati pred desetimi leti, je okrog 3.000. Zbirka je fotografirana na 35 mm diapozitive. Na fotografiji in diapozitivu je naslov filma in ime scenografa, seveda če je le-ta znan. Dostop do originalov je omejen. Originale posojajo muzejem in galerijam za razstave, in sicer brezplačno. Za zavarovanje in transport poskrbi organizator razstave. Del zbirke je razstavljen v Museum of Moving Images. Zbirka je bila ponovno popisana in je pripravljena za vnos v računalnik. Veliko predmetov in risb je neznanega izvora. Zbirka se hrani v klimatiziranem skladišču v Konservatorskem centru.

Zbirka fotografij, plakatov, scenografskih predmetov in risb je v lasti Arhiva. Uporaba je omejena zaradi upoštevanja avtorskih pravic. Identifikacija nosilcev avtorskih pravic je dosti težka. To je posebno opazno pri fotografijah oseb (izvor, datum, neznan fotograf) in pri scenografskih predmetih in risbah. Redko obstajajo podatki, ali je bil predmet ali risba naročen in je tako v lasti scenografa.

V. Konservatorski center v Berkhamstedu

V Konservatorskem centru za varstvo filmskega in televizijskega gradiva (Y Paul Getty Conservation Centre) v Berkhamstedu (v nadaljevanju: Center) se nahajajo laboratoriji in filmska skladišča. Glavna naloga Centra je dolgoročna zaščita in s tem dostopnost filmskega gradiva. V Centru se gradivo, ne samo filmi, ampak tudi vsa druga spremljevalna dokumentacija (fotografije, plakati), kopira z minimalno izgubo

kvalitete in se shrani v posameznih skladiščih. Za izvajanje teh nalog skrbi pet oddelkov.

1. Oddelek za dostopnost in popis gradiva

Dostopnost do zbirke se omogoča s preučevanjem dokumentacije in določitvijo najbolj primernega materiala za kopiranje.

Pregled in identifikacija omogočata tehnični pregled sprejetega gradiva, status kopiranega materiala in obnovo mastersov. Tehnično poročilo o stanju gradiva se vnese v računalnik. Opravi se tudi test staranja, da se določi ohlapnost gradiva.

Naslednja stopnja je tehnična selekcija. Pri tem natančno pregledajo in primerjajo vse kopije, ki se še nahajajo v skladišču. Na ta način določijo najboljši material, primeren za hranbo. Gradivo se nato shrani v klimatiziranih skladiščih.

Vsi podatki o stanju gradiva, povezani z že obstoječim gradivom, odločitve o varstvu, hrambi in času kopiranja se vnesejo v računalnik.

2. Oddelek za varstvo filmov

Preden se film kopira, morajo poškodovani filmski trak popraviti. To opravijo ročno v posebni delavnici za popravilo poškodovanega filmskega traku na oddelku za varstvo filmov. Najpogostejše poškodbe so raztrgana perforacija, film, zlepljen s pomočjo lepilnega traku itd.

Da bi izdelali čimholjšo kopijo, vse nitratne in acetatne filme pred kopiranjem ponovno osvetlijo (grading). Dostikrat ohlajajo razlika v gostoti osvetlitve med posameznimi prizori. Za kopiranje uporabljajo optične in kontaktne kopirne stroje.

V procesu kopiranja se izvaja kemična, fotografska in senzimetrična kontrola, kemično mešanje in čiščenje. Po opravljenem kopiranju skozi projekcijo kontrolirajo kvaliteto na novo kopiranih filmov.

3. Oddelek za varstvo posnetih televizijskih programov in video trakov

V tem oddelku snemajo direktno s televizijskih programov privatnih televizij in BBC-ja. Snemajo s pomočjo analogne in digitalne video opreme.

Na nove videoformate presnemavajo staro gradivo, posneto na trakovih, ki niso več v uporabi.

Za širšo uporabo s pomočjo telekina presnemavajo filme na video trakove.

4. Oddelek za tehnični razvoj in izobraževanje

Ena izmed nalog je nudenje tehnične pomoči in nasvetov ostalim oddelkom. Oddelek se ukvarja tudi z raziskovanjem in razvojem novih tehnik za varstvo in zaščito filmskega in video gradiva ter načrtovanjem razvoja načina tehnič-

nega varstva. Za delavce v Centru, še posebej za liste, ki delajo v oddelku za varstvo filmskega gradiva, oddelek organizira strokovno izobraževanje. Oddelek določa načine tehničnega dela in standarde za delo Centra.

5. Oddelek za podporo

Ta oddelek skrbi za vzdrževanje tehničnih in prevoznih sredstev, za varstvo objektov, za dobre pogoje dela, administracijo, finančne zadeve in za zdravstveno zaščito.

ZUSAMMENFASSUNG

ORGANISATION UND TÄTIGKEIT VON THE NATIONAL FILM AND TELEVISION ARCHIVE

The National Film and Television Archive (NFTVA) wurde im Jahre 1935 gegründet. Das Archiv verwaltet ungefähr 200.000 Filme von 1895 bis heute. Die durch das Gesetz (Royal Charter) festgelegten Aufgaben des Archivs sind: Übernahme, Bewertung, Schutz, Aufbewahrung, Verzeichnung und Schaffung von Bedingungen für die Benutzung der Nationalsammlung von Film- und Fernsehprogrammen aller Art, die sowohl als Kunstwerke wie auch als Dokumente für die Geschichte von Film und Fernsehen von Bedeutung sind.

Den vier Grundtätigkeiten entsprechend, umfaßt das Archiv folgende Sektionen: Sektion für die Übernahme von Filmen, Sektion für die Verzeichnung von Filmen und Videobändern, Sektion für die öffentliche Benutzung von Film- und Fernsehmaterial und Sektion für Fotos, Plakate und szenenbildnerische Gegenstände.

Im konservatorischen Zentrum für den Schutz von Film- und Fernsehmaterial in Berkhamsted befinden sich Laboratorien und Filmmagazine. Die Hauptaufgabe des Zentrums ist nachhaltige Konservierung mit dem Ziel, dem Benutzer den Zugang zum Filmmaterial zu ermöglichen.

SUMMARY

THE ORGANISATION AND ACTIVITIES OF THE NATIONAL FILM AND TELEVISION ARCHIVE (NFTVA)

The National Film and Television Archive (NFTVA) was founded in 1935 and keeps about 200,000 films, the oldest of which date back to 1895. Its activities were defined by law (Royal Charter), and include the transfer, appraisal, preservation, management, description and accessibility of the national collection of all kinds of films and television programmes of artistic value, and which are examples from the history of film and television as well.

With regard to its four major activities, the NFTVA has the following four sections: the section for the transfer of films, the section for the description of films and video tapes, the section for accessibility of film and television materials, and the department for photography, placards and scenographical items.

The conservation centre for the preservation of film and television materials in Berkhamsted harbours a laboratory and film storage areas. The centre aims at long-standing preservation as well as the accessibility of film materials.

Slovesnost ob 35. letnici Kranjske slovenske katoliške jednote (KSKJ)
in vseslovanski katoliški kongres leta 1929 v Joiletu, Illinois, ZDA
Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije

Jugoslovanski ambasador v ZDA prof. Leonid Pitamic v Clevelandu leta 1929
na poti na 35. obletnico KSKJ
Slovenski filmski arhiv pri Arhivu Republike Slovenije